

Áp dụng phương pháp thảo luận nhóm trong giảng dạy đại học hiện nay

Lê Việt Hà*

*ThS. Khoa Lý luận chính trị, Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật Vinh

Received: 5/6/2023; Accepted: 12/6/2023; Published: 19/6/2023

Abstract: The article mentions the theoretical basis, the role of group discussion method in the current university teaching process, from which the author proposes some measures to improve the quality of discussion hours. next time.

Keywords: Group discussion, university teaching

1. Đặt vấn đề

Xu thế các trường đại học ở Việt Nam hiện nay đang từng bước rút ngắn thời gian đào tạo mà nội dung kiến thức không thay đổi nếu không muốn nói là nhiều hơn với việc cập nhật các kiến thức mới từng ngày. Bên cạnh đó là đòi hỏi ngày càng cao của xã hội, người kỹ sư không chỉ giỏi trong sách vở mà còn phải có tính thực tế, nắm bắt được sự phát triển của khoa học kỹ thuật, nhanh nhạy, hợp tác, kỹ năng giải quyết vấn đề trên nhiều mặt... Do đó, vấn đề đặt ra là làm sao để với một thời gian quy định cho phép mà có thể chuyển tải tới người học một khối lượng kiến thức khổng lồ, đa dạng để bắt kịp tiến bộ của khoa học kỹ thuật và rèn luyện cho người học kỹ năng nghề nghiệp, phương pháp giao tiếp xã hội.

Đứng trước vấn đề này thì dường như phương pháp giảng dạy truyền thống không còn đủ sức đáp ứng. Vì vậy, đổi mới phương pháp dạy học là một trong những yêu cầu bức thiết được đặt ra nhằm nâng cao chất lượng giáo dục. Một trong những phương pháp đổi mới hiện được các trường đại học đánh giá mang lại hiệu quả cao là sử dụng phương pháp thảo luận trong quá trình giảng dạy. Phương pháp thảo luận có thể được tiến hành theo hai cách: thảo luận theo nhóm và thảo luận chung cả lớp. Bài viết này trình bày một số kinh nghiệm tổ chức thảo luận theo nhóm, một phương pháp thảo luận được tác giả thường xuyên áp dụng trong quá trình dạy học.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Vai trò của phương pháp thảo luận nhóm (TLN) trong giảng dạy đại học

Thảo luận theo nhóm là việc giảng viên (GV) sẽ chia lớp học thành nhiều nhóm nhỏ và giao các chủ đề, vấn đề để sinh viên (SV) tiến hành việc trao đổi, thảo luận và giải quyết vấn đề, thông qua đó, rèn luyện kỹ năng làm việc nhóm cho SV. TLN gồm năm

bước sau:

Bước 1: Chia nhóm. SV trong nhóm nếu được đồng đều về trình độ là rất tốt (tuy nhiên, trên thực tế, GV thường chia nhóm theo vị trí chỗ ngồi để tránh sự lộn xộn không cần thiết trong giờ học). Số lượng từ 6-10 SV/ nhóm (có thể chỉ định nhóm trưởng).

Bước 2: GV nêu chủ đề thảo luận và giao nhiệm vụ cụ thể cho từng nhóm.

Bước 3: Các nhóm tiến hành thảo luận. Từng nhóm ngồi thành cụm với nhau để dễ dàng trao đổi ý kiến, GV có thể quan sát, hướng dẫn, động viên hoặc gợi ý nếu cần trong khi nhóm đang thảo luận.

Bước 4: Các nhóm cử người báo cáo kết quả thảo luận của nhóm trước lớp (có thể thuyết trình hoặc trình bày trên bảng). Ngoài ra, GV còn có thể kiểm tra bất kỳ thành viên nào của nhóm để đảm bảo tất cả các thành viên đều tham gia chuẩn bị nội dung.

Bước 5: GV tổng kết và đánh giá kết quả thảo luận của từng nhóm.

Phương pháp này có những ưu điểm như sau:

- Kích thích lòng ham mê học tập của SV, phát huy tính tích cực, chủ động, tự lực của SV, tránh lối học thụ động;

- Giúp SV phát triển kỹ năng giải quyết vấn đề theo nhóm, có tinh thần đoàn kết cao, đồng thời, các thành viên của nhóm cũng có trách nhiệm về kết quả làm việc của mình.

- SV hợp tác hỗ trợ lẫn nhau trong quá trình học tập, tự đánh giá, tự điều chỉnh vốn tri thức của bản thân bằng phương pháp tự học và khám phá thêm những kiến thức liên quan từ thực tiễn.

- Khi nhóm thảo luận hoạt động dưới sự giám sát của GV, giúp hạn chế rất nhiều những thói quen xấu như nói chuyện riêng, thiếu tập trung, đùa giỡn...

- Đa số SV đều dùng phương pháp suy luận và tư duy để giải quyết vấn đề nên những kiến thức mà SV

thu thập được trong quá trình thảo luận sẽ khắc sâu và dễ nhớ.

2.2. Một số kinh nghiệm tổ chức TLN trong giảng dạy đại học

2.2.1. Hình thành động cơ, mục đích của hoạt động thảo luận

Ngay từ tiết học đầu tiên của học phần, giảng viên cần động viên, khuyến khích SV tự tin, mạnh dạn thể hiện mình. Bên cạnh đó, để SV thực sự tự giác, tích cực tham gia TLN, cần hình thành cho SV nhận thức đúng đắn rằng mục tiêu của thảo luận không phải chỉ để nâng cao điểm số mà là giúp SV nắm vững kiến thức môn học, khả năng ghi nhớ lâu hơn, hiệu quả làm việc tốt hơn, phát triển năng lực cá nhân, rèn luyện kỹ năng thuyết trình trước đám đông, kỹ năng giao tiếp, kỹ năng hợp tác, kỹ năng tổ chức, quản lý, kỹ năng giải quyết vấn đề, có trách nhiệm cao, tinh thần đồng đội, khuyến khích tinh thần học hỏi lẫn nhau, nhờ đó đáp ứng tốt hơn yêu cầu hiện nay của xã hội về nguồn nhân lực.

2.2.2. Việc thành lập nhóm: Trong việc thành lập nhóm thảo luận, GV có thể áp dụng linh hoạt các hình thức chia nhóm như: chia theo bàn, chia ngẫu nhiên... Việc phân nhóm cần thực hiện sao cho GV có thể theo dõi, đánh giá hoạt động của nhóm nhưng đồng thời cũng đảm bảo phát huy tính tích cực của mỗi SV. Về lý thuyết, một nhóm lý tưởng nhất gồm 4 - 6 thành viên. Trong thực tế, tùy theo quỹ thời gian môn học và quy mô lớp học, GV có thể thay đổi linh hoạt.

Ngoài ra, GV cũng nên khuyến khích các nhóm tự bầu ra nhóm trưởng để tổ chức, điều hành hoạt động thảo luận của nhóm. Trong hoạt động của một nhóm, người trưởng nhóm đóng vai trò vô cùng quan trọng, là người chịu trách nhiệm trước thầy cô, tập thể lớp về hoạt động của nhóm, là người điều hành và tổ chức công việc của nhóm, đảm bảo cho nhóm thảo luận đúng hướng, là người động viên thúc đẩy mọi người và tháo gỡ khó khăn khi cần thiết...

2.2.3. Lựa chọn chủ đề cho SV thảo luận: Các đặc trưng của phương pháp thảo luận là thiết lập chủ đề, giao cho nhóm SV tổ chức thực hiện trên cơ sở dẫn dắt, hỗ trợ của giảng viên và tổ chức báo cáo, thuyết trình, tổng hợp và đánh giá.

Chủ đề thảo luận phải là những nội dung quan trọng của môn học. Cần xác định rõ mục đích khi đặt câu hỏi thảo luận cho SV là để củng cố kiến thức cho SV, do đó câu hỏi thảo luận phải dễ hiểu (tránh đa nghĩa, mập mờ, không rõ ý); phù hợp với khả năng, trình độ của SV và tương ứng với thời gian thảo luận.

2.2.4. Tổ chức TLN: Thường có hai phương án để

GV cho SV trình bày kết quả thảo luận của nhóm: gọi ngẫu nhiên bất kỳ người nào trong nhóm lên thuyết trình hoặc cho SV chọn người để thuyết trình. Để đảm bảo tất cả mọi thành viên trong nhóm đều phải làm việc, tránh tình trạng ỷ lại vào người khác thì ngay từ khi phân công đề tài thảo luận cho các nhóm, GV nên thông báo trước lớp là có thể chúng ta sẽ chọn 1 trong 2 phương án.

Nếu lựa chọn phương án thứ hai thì có thể gọi ngẫu nhiên bất kỳ thành viên nào trong nhóm lên trình bày tóm tắt những nội dung mà nhóm đã làm được. Sau đó mới cho nhóm thuyết trình. Việc làm này sẽ giúp tránh được tình trạng công việc chỉ tập trung trong một số SV và không phát huy được tác dụng của việc TLN.

Nếu nhóm nào có người không chuẩn bị bài thì có thể cả nhóm sẽ bị trừ điểm. Tạo không khí lớp học sôi nổi bằng cách cho các thành viên trong lớp được thảo luận về vấn đề mà SV trình bày, GV chỉ đóng một vai trò như là cầu nối để các SV làm việc với nhau.

Khi một nhóm thuyết trình, các nhóm còn lại chú ý theo dõi và sau đó sẽ tiến hành nhận xét, đặt ra những câu hỏi. Những nhóm có câu hỏi hay và nhận xét chính xác thì cũng sẽ được cộng điểm. Nhưng để đảm bảo cho mọi thành viên trong lớp đều chú ý lắng nghe, GV có thể chỉ bất kỳ thành viên của các nhóm còn lại sẽ nhận xét và đưa ra câu hỏi.

Ngoài những vấn đề đã được chuẩn bị trước, GV có thể đặt ra những câu hỏi bất ngờ. Khi có được cả kỹ năng tự học và kỹ năng làm việc nhóm, các SV sẽ có thói quen chủ động và cầu tiến trong việc học.

2.2.5. Đánh giá hoạt động nhóm: Tổng kết đánh giá là khâu cuối cùng của hoạt động thảo luận. Sự đánh giá và kết luận của GV cũng tác động không nhỏ đến chất lượng làm việc của nhóm. Sau khi các nhóm trình bày kết quả thảo luận, nếu GV đánh giá chi tiết, mặt tốt, chưa tốt trong câu trả lời để SV nhận ra được những ưu, khuyết của mình, sau đó GV nêu lên kết luận thì SV sẽ hiểu sâu sắc và nắm vững vấn đề; đồng thời SV sẽ quyết tâm hơn trong lần làm bài tiếp theo. Ngược lại, nếu GV không đánh giá kết quả thảo luận và ý thức làm việc của SV sẽ khiến SV mất đi hứng thú và động lực làm việc và như vậy hoạt động nhóm sẽ không thể có hiệu quả.

Việc đánh giá kết quả thảo luận của các nhóm và của từng SV có thể thông qua:

- SV tự đánh giá kết quả làm việc của nhóm:

Có một thực tế hiện nay là mặc dù GV đã chia nhóm, phân công nhiệm vụ cho nhóm nhưng nhiều SV với thói quen ỷ lại vào các SV khác đã không

tham gia thảo luận mà chỉ chờ SV khác làm rồi ngồi hưởng lợi.

- Các nhóm đánh giá kết quả làm việc của nhau:

Hãy để các nhóm tự cho điểm lẫn nhau, đây là một kênh để đảm bảo cho SV phát huy khả năng tổng kết đánh giá. Và đồng thời cũng giúp cho GV có thể đưa ra kết quả cuối cùng phù hợp nhất.

- GV đánh giá, nhận xét kết quả làm việc của các nhóm:

Công việc này có thể tiến hành song song hoặc sau khi đã có sự đánh giá giữa các nhóm với nhau. Đánh giá khả năng làm việc của nhóm: Các nhóm làm việc có khoa học hay không; những ai tích cực, những ai lười biếng hay làm chuyện riêng, cần rút kinh nghiệm gì... GV nên nhận xét cụ thể, khách quan và tốt nhất nên cho điểm để khích lệ tinh thần học tập của SV.

Để tránh tình trạng ỷ lại, chây lười của một số SV trong quá trình thảo luận, cần đánh giá kết quả không chỉ dựa trên thành tích chung của cả nhóm mà còn dựa trên sự đóng góp của từng thành viên trong nhóm. Điểm trung bình của cả nhóm dựa trên chất lượng kết quả TLN (mức độ am hiểu vấn đề, kỹ năng diễn đạt/trình bày, trả lời câu hỏi, tinh thần hợp tác giữa các thành viên trong nhóm). Điểm của từng SV được tính trên cơ sở điểm trung bình của nhóm có tính đến mức độ đóng góp của từng cá nhân vào kết quả thảo luận của nhóm.

2.2.6. Vai trò của GV trong tổ chức TLN:

Trong khi SV TLN, GV di chuyển xung quanh các nhóm, quan sát các nhóm làm việc. Khi SV gặp khó khăn, bế tắc, GV kịp thời can thiệp, hướng dẫn nhóm bằng những câu hỏi gợi mở. GV có thể điều tiết hoạt động của nhóm bằng cách hạn chế những SV nói quá nhiều và khích lệ, động viên SV nhút nhát phát biểu ý kiến. Khi gặp trường hợp trong nhóm có thành viên không tham gia thảo luận, GV cần nhắc nhở kịp thời.

Bên cạnh đó, để các giờ thảo luận đạt kết quả tốt, nên tạo không khí lớp học thật sôi nổi và thoải mái bằng cách tăng cường sự đối thoại giữa GV và SV. Người giảng viên bên cạnh việc cung cấp những kiến thức từ sách vở, cần cung cấp cho sinh viên nhiều kiến thức thực tế. Trong các giờ học cần tiến hành lồng ghép những kiến thức thực tế thu thập được từ internet, tivi, sách báo cho SV. Việc cung cấp những kiến thức như vậy sẽ giúp cho SV cảm thấy hứng thú hơn trong giờ học.

Kết thúc tiết thảo luận, GV cần tổng kết lại các vấn đề đã thảo luận, đánh giá những ý kiến đúng sai và giải quyết mọi thắc mắc của SV xung quanh vấn đề đó. Việc tổng kết này rất quan trọng vì sẽ giúp cho

SV nắm được những kiến thức cơ bản cần thiết.

Bên cạnh đó, để SV có thể làm tốt được vai trò của mình thì GV cần phải cung cấp đầy đủ các tài liệu tham khảo cho SV, để SV có thể tự học tập và nghiên cứu.

Một yêu cầu nữa là GV phải am hiểu sâu sắc nội dung dạy học, làm chủ kiến thức, biết “chép biên” nó theo ý đồ sư phạm và biết cách truyền tải nó đến với SV. GV phải có khả năng giảng dạy, lòng nhiệt thành; phải biết không ngừng cập nhật thông tin mới và biết vận dụng nó vào công tác giảng dạy của mình. Có như vậy, GV mới có thể giúp SV tích cực, chủ động, phát huy khả năng sáng tạo trong quá trình học tập. GV có nhiều kiến thức, có nhiều cách tổ chức và trình bày ngắn gọn, sáng tỏ cùng với sự nhiệt tình trong TLN sẽ tạo điều kiện truyền đạt kiến thức cho SV một cách hiệu quả và thành công.

3. Kết luận

TLN là một trong những phương pháp dạy học tích cực được sử dụng thường xuyên trong quá trình đổi mới phương pháp dạy học hiện nay. Phương pháp này giúp SV tự giác, tích cực, chủ động tiếp thu kiến thức, có nhiều điều kiện phát biểu những suy nghĩ của mình, tạo không khí học tập sôi nổi, kích thích tất cả SV tham gia vào quá trình học tập; đồng thời đáp ứng mục tiêu giáo dục đề ra: “lấy người học làm trung tâm”. Để nâng cao hiệu quả của phương pháp TLN trong giảng dạy đại học đòi hỏi người thầy phải làm quen với những phương tiện dạy học hiện đại, sử dụng đa dạng các phương tiện kiểm tra đánh giá mới nhằm bồi dưỡng giáo dục và phát huy kiến thức, kỹ năng, thái độ cho người học theo chiến lược phát triển giáo dục Việt Nam hiện nay thông qua việc lựa chọn phương pháp giảng dạy khuyến khích người học chủ động tham gia vào quá trình đào tạo.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo, Dự án Việt - Bỉ (2010), *Dạy và học tích cực một số phương pháp và kỹ thuật dạy học*, NXB Đại học Sư phạm.
2. Đặng Vũ Hoạt (2013), *Lý luận học đại học*, NXB Trường Đại học Sư phạm.
3. Nguyễn Văn Lự, (2016), *Dạy học TLN, biết là “thuộc” tốt sao ít dùng*, Tạp chí điện tử Giáo dục Việt Nam.
4. Phan Thị Hồng Vinh (2010), *Phương pháp dạy học*, NXB Trường Đại học Sư phạm.
5. Vũ Thị Thủy, Phạm Thị Huyền, (2020), *Vai trò của phương pháp TLN trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh theo định hướng phát triển năng lực*, Tạp chí Khoa học và Công nghệ, Đại học Thái Nguyên, số 225 (04), tr.45.